

JAZ PA GREM NA ZELENO TRAVCO ...

Projektni dan: 1. 6. 2020

Za učence 7. in 8. razreda

Vodji: Marjeta Kristan, Darinka Mareš

IZBERI SI DEJAVNOSTI PO SVOJI IZBIRI!

NA KRATKO O TRAVNIKIH IN TRAVIŠČIH

1. Travniki in travišča so pol naravna območja, del kulturne krajine. Nastala so s preoblikovanjem pokrajine (krčenje gozdov), zaradi stalne naselitve človeka in z razvojem kmetijstva. Največ travišč je nastalo od bronaste dobe do časov Rimljanov.
2. **Kakšna je razlika med travnikom in traviščem?** Travišča se bohotijo v pestrosti življenja, polna so raznovrstnega travniškega cvetja in drobnih

živali, medtem ko so **travniki** nekoč bili travnišča, danes pa so zaradi intenzivnega izkoriščanja v kmetijske namene, izgubili večino svojega življenja - ostale so večinoma trave, travniških živali je na njih vse manj.

3. Travišča so eno izmed najbolj pestrih in raznolikih ekosistemov, kjer na samo kvadratni meter travnišča lahko najdemo 80 različnih živalskih in rastlinskih vrst. Na njih najdemo tudi redke in ogrožene vrste. Veliko pestrih travnišč je del območij Natura 2000, razglašena so tudi za naravno vrednoto. Ohranimo jih!
4. Travišča so med najbolj ogroženimi ekosistemi v Evropi (poleg mokrišč). Nekdaj so bila travnišča košena kasneje kot danes, rastline na njih so lahko zacvetele in semenile, zato so bila polna cvetja in bogata paša za oprasovalce. Danes pa jih ogroža intenzivno kmetijstvo (preobilno gnojenje, zgodnja in pogosta košnja - cvetlice ne utegnejo semeniti, prekomerna paša, uporaba herbicidov). Baliranje po košnji ubije mnogo majhnih travniških živali.
5. Pomembno dopolnitev travniškemu ekosistemu predstavljajo VISOKODEBELNI TRAVNIŠKI SADOVNJAKI (stari sadovnjaki, odporne sorte drevja, življenjski prostor ptic in žuželk) in MEJICE (so pasovi grmovja in drevja med polji in travniki, ki nas varujejo pred vetrovi in sušo ter so dom številnim živalim, tudi migracijski koridor za gozdne živali).

Kako pripomorem k ohranjanju travnišč?

1. Živali, ki jih opazuješ, nepoškodovane vrni v naravo.
2. V Sloveniji poznamo nekaj več kot sto vrst travniških rastlin. Nikoli ne trgaj ali poškoduj zavarovanih rastlin. Zato rastlino najprej določi in v primeru, da ni zavarovana, se odloči, ali jo boš dal v svoj herbarij ali šopek.
3. Tudi šopek travniških cvetlic, ki niso zavarovane, je lahko le toliko »bogat«, da ga lahko objameš s palcem in kazalcem.
4. Ko stopaš po travniku, hodi ob njegovem robu, da ne pomečkaš vse trave.
5. Pred obiskom cvetočega travnika prosi lastnika za dovoljenje.

OGLEJ SI SPODNJI SLIKI. DESNA PRIKAZUJE VRSTNO BOGATO TRAVIŠČE, LEVA PA INTENZIVNO OBDELOVANI TRAVNIK. KAKŠNE RAZLIKE OPAZIŠ?

NAJLAŽJE BOŠ OPAZIL MEJICE, ČE SE BOŠ POVZPEL NA HRIB ALI RAZGLEDIŠČE. POIZKUSI JIH NAJTI!

Mejice so ozki, podolgovati pasovi grmovja in dreves v pokrajini. Čeprav so veliko mejic posekali in veljajo za ogrožen življenjski prostor, imajo mejice v pokrajini pomembno vlogo: varujejo pred vetrovi, ohranjajo vodo v času suše, predstavljajo življenjski prostor mnogim živalim, so pa tudi migracijski koridor za gozdne živali, ki prečkajo od ene gozdne krpe do druge.

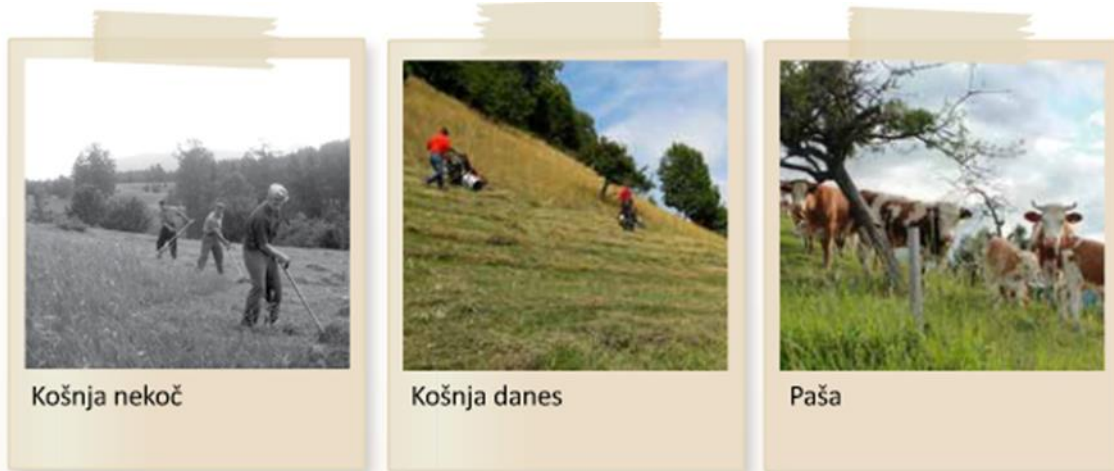
Na slikah spodaj vidiš mejice kot pasove visokoraslih rastlin med polji in ob reki. Včasih so označevale tudi meje med parcelami različnih lastnikov (od tod njihovo ime).

ŽIVLJENJE NEKOČ ...

Včasih so travnike kosili enkrat do trikrat letno, danes jih kosijo tudi po šestkrat letno. S starši in sošolci se pogovori o tem, kaj se je v družbi spremenilo, da je prišlo do tako intenzivnega izkoriščanja travnikov?

Velikost travnikov (senožeti) so včasih merili s tem, koliko koscev lahko pokosi travnik v enem dnevu. Košnje so včasih veljale za najbolj priljubljeno kmečko opravilo, saj so se ljudje ob njih družili. Vaščani so si med seboj pomagali, delo so popestrili tudi s petjem, družabnimi igrami in skupnimi obedi.

Delo na travniku nekoč in danes.

Poglej, kako je košnja izgledala nekoč:

<https://www.youtube.com/watch?v=Tf39N6aFLAw>

<https://www.youtube.com/watch?v=sqtKcc3ncGk>

<https://www.youtube.com/watch?v=emePOmpdrbM>

USTVARI SVOJ TRAVNIŠKI PODPIS

Na suhem travnišču ali v visokodebelnem sadovnjaku poišči nekaj zanimivih cvetlic in trav. Iz njih oblikuj svoj podpis. Pri tem lahko spoznavaš rastline, ki sestavljajo tvoj travniški podpis.

Opazuj zgradbo rastlin, rastlinske organe. Osnovni deli rastline so korenine, steblo, listi, cvet, plod in seme. Vse rastline nimajo vseh osnovnih delov.

IZDELAJ SVOJO TRAVNIŠKO ZAPESTNICO!

Na bližnjih travnikih/pašnikih preverite, katero od travnišč je rastlinsko bolj bogato oziroma pestro. Okrog roke si iz širokega lepilnega traka izdelajte zapestnico tako, da bo lepljiva stran obrnjena proč od kože. Potem naj vsak naredi 100 korakov po robu travnišča/travnika/pašnika. Pri tem poskusite odtrgati po en primerek vsake rastline na travniku/pašniku (cvet ali drugi prepoznavni del rastline) in z njim »okrasiti« svojo zapestnico.

OPRAŠEVANJE RASTLIN - ŽUŽKOCVETKE IN VETROCVETKE

Prenos cvetnega prahu iz prašnikov na brazdo pestiča rastline imenujemo **OPRAŠEVANJE**. Prenos lahko opravi ŽIVAL (največkrat žuželka), VETER ali VODA. Glede na način opravevanja razvrščamo rastline na **vetrocvetke** in **žužkocvetke**.

Rastlinam, katerih pelod prenašajo žuželke, pravimo **žužkocvetke**. Žuželke (ali druge organizme), ki sodelujejo pri prenašanju cvetnega prahu, imenujemo **opraševalci**. Cvetovi žužkocvetk so običajno živih barv in dišijo, s čimer privabljajo opraševalce. Pri dnu venčnih listov se običajno izloča sladka medicina, s katero se opraševalci prehranjujejo. Tako imajo oboji korist: žužkocvetke so oprasene, opraševalci pa dobijo hrano (sožitje ali simbioza dveh organizmov).

Rastlinam, katerih cvetni prah prenaša veter, pravimo **vetrocvetke**. Cvetovi vetrocvetk so drugačni od cvetov žužkocvetk. So manj opazni, ne dišijo in ne izločajo medicine, so drobni in lahki. Prašniki in brazde pestičev običajno segajo daleč iz cveta, da so čim bolj izpostavljeni vetru. Vetrocvetke imajo v prašnikih veliko pelodnih zrn, da povečajo možnost oprašitve.

Med rastline, ki nimajo cvetov, sodijo alge, mahovi, preslice in praproti. Te rastline se razmnožujejo s trosi.

Oglej si spodnji video: <https://www.youtube.com/watch?v=MQiszdkOwuU>

IN POSTANI TRAVNIŠKI DETEKTIV. Sprehodi se ob travniku. Katere živali opaziš? Si opazil katere od spodnjih opraševalcev? Naredi kljukico v kvadratek in s pomočjo knjig ali spleta poišči njihova strokovna imena.

Ime živali:

Ime živali:

Ime živali:

Ime živali:

Ime živali:

Ime živali:

Ime živali:

Ime živali:

Ime živali:

Ime živali:

IZDELAJ SVOJ HERBARIJ

Herbarij je urejena in s podatki opremljena zbirka stisnjenih in posušenih rastlin ali delov rastlin. Strokovnjaki, kot so botaniki in klimatologi, z njihovo pomočjo proučujejo rastlinske vrste, njihove geografske porazdelitve in spremembe vegetacije skozi čas. V Sloveniji je najstarejši herbarij nastal v Ljutomeru leta 1696, uredil ga je zdravnik Janez Krstnik Flysser.

Kako ga izdeláš?

Na teren se odpravi v sončnem vremenu, saj se bodo takrat nabrane rastline hitreje posušile, cvetovi pa bodo lepše odprti. Vzemi s seboj kakšno žepno knjigo o travniških rastlinah, da boš po slikah v knjigi lahko določil, za katero rastlino gre. Naberi nepoškodovane in zdrave rastline **BREZ PODZEMNEGA DELA** (brez korenin, gomoljev ali čebulic). Nikar ne nabiraj redkih in ogroženih ter zavarovanih rastlin. S seboj vzemi vrečko, škatlo ali zvezek, kamor boš shranil nabrane rastline na poti do doma, prav tako si zapiši, kje si rastlino nabral.

Doma rastline položi v časopisno polo, poravnaj njene nagubane liste, časopis z rastlino pa obteži s knjigami. Časopisno polo zamenjaj vsake par dni, saj bo časopis postal naguban in vlažen, ker bo rastlina ob sušenju izločila svojo vodo.

Ko se rastline posušijo, jih nalepi v pravi herbarij (herbarijska pola belega papirja, lepi s papirnatimi trakovi, ne s selotejpom). Poleg rastline prepíši ime in priimek nabiralca, datum nabiranja, kraj nabiranja in ime rastline.

<https://4d.rtv slo.si/arhiv/izodrom/174690614>

OSEBNA IZKAZNICA
IME:
RASTIŠČE:
DATUM NABIRANJA:
CVET:
LISTI:
STEBLO:
KORENINA:
ZNAČILNOSTI:

EN, DVA, TRI, POMIGAJ!

1. V travi se skriva veliko živali, nekatere med njimi so odlični skakalci. Kako dober skakalec pa si ti? Na uhojeni poti označi odskočno mesto in dolžine skokov kobilice (1 meter), zajca (3 metre) in lisice (4 metre). Nato z istega odskočnega mesta skoči še ti in tvoji prijatelji. Primerjajte, kateri živali so vaši skoki najbližje!
2. S prijatelji tekmuje, kdo bo najhitreje na vrhu strmega travniškega pobočja in kdo si bo na poti zapomnil največ travniških rastlin.
3. S kolesom se odpravi na izlet v Zgornjo Radovno in si oglej znamenite grbinaste travnike. Ali veš, zakaj in kako so nastali?
4. Igraj se stare kmečke igre. Priredi tekmovanje v hoji s hoduljami ali v skakanju z žaklji ali pa se igraj:

GOSPODARJA NI DOMA

Tekmovalci narišejo črto in se postavijo za njo. Nekaj metrov pred črto se usede eden od tekmovalcev, ki je gospodar. Gospodar zapre oči in se dela, kot da spi. Medtem pa ostali tiho prestopijo črto in prepevajo: »Gospodarja ni doma, mi pa hruške jest.« Gospodar jih spusti v bližino, vendar nenadoma plane pokonci in tekmovalci planejo v beg. Zasleduje jih do črte, preko nje pa ne sme. Igra se ponavlja toliko časa, dokler gospodar nekoga ne ujame. Tisti, ki ga ulovi, postane gospodar v naslednji igri.«

DIVJI MOŽ

Tekmovalci si na igrišču narišejo črto in se postavijo za njo. Nasproti njih si v oddaljenosti približno 10 metrov tudi divji mož nariše črto in stopi za njo. S hrbtom se obrne proti tekmovalcem in začne šteti. Za hrbtom se mu tekmovalci neslišno približujejo, ker pa to divji mož ve, nenadoma zaključi s štetjem in se obrne. V tistem trenutku morajo otroci ostati negibni. Tisti, ki se kakorkoli premakne, mora nazaj za črto.

POSLUŠAJ KAKŠNO STARO SLOVENSKO LJUDSKO PESEM, KI SO JO NEKDAJ PELI OB KOŠNJI:

https://www.youtube.com/watch?v=vT5TZkz5ziM&list=PLU_1gQrx2SFQqbr5Gc4X77HWyfaGC9LQI&index=3

<https://www.youtube.com/watch?v=wnu8UQ1I2yQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=fPlapVIOcww>

POSLUŠAJ ZGODBO KAKŠEN ČUDOVIK TRAVNIK (W. HARANTH):

<https://otroski.rtv slo.si/lahko-noc-otroci/avacc/media/play/id/174493087/section/oddaje>

KATERE SO ZAVAROVANE RASTLINSKE IN ŽIVALSKO LAHKO IZVEŠ TU:

https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_zavarovanih_domorodnih_rastlinskih_vrst_v_Sloveniji

https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_zavarovanih_%C5%BEivalskih_v_Sloveniji

KOSA JE KMEČKO ORODJE IN NI IGRAČA! Z NJO ROKUJ LE V PRISOTNOSTI ODRASLEGA.